

УДК 331.101.6

П.М. Карась, доц., канд. екон. наук

С.І. Сергійчук, викладач

Л.О. Гришина, доц., канд. екон. наук

Національний університет кораблебудування, м. Миколаїв

ЕТАПИ РОЗРАХУНКУ ПОКАЗНИКІВ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ ВІДПОВІДНО ДО ІНТЕГРАЦІЙНОГО ПІДХОДУ

Визначені загальноприйняті вимоги до показників і методів аналізу й оцінки продуктивності праці. Обґрунтовано, що показники продуктивності праці, повинні бути взаємопов'язані з конкурентоздатністю підприємства на зовнішньому ринку. Представлено принципові вимоги щодо удосконалення методичних рекомендацій з розрахунку показників продуктивності праці, які базуються на інтеграційному підході управління продуктивністю праці.

Определены общепринятые требования к показателям и методам анализа и оценки производительности труда. Обосновано, что показатели производительности труда, должны быть взаимосвязаны с конкурентоспособностью предприятия на внешнем рынке. Представлены принципиальные требования относительно усовершенствования методических рекомендаций по расчету показателей производительности труда, которые базируются на интеграционном подходе управления производительностью труда.

The standard requirements to indicators and methods of the analysis and a labour productivity estimation are specified. It is proved that labour productivity indicators, should be interconnected with competitiveness of the enterprise in a foreign market. Basic requirements concerning improvement of methodical recommendations about calculation of indicators of labour productivity which are based on the integration approach of management of labour productivity are presented.

Ключові слова: продуктивність праці, конкурентоздатність підприємства, інтеграційний підхід з управління продуктивністю праці.

Постановка проблеми. Через нестабільність зовнішнього середовища, значну залежність національної економіки від іноземних інвестицій і кредитів, а також обмеженість внутрішніх факторів економічного зростання, підвищення ефективності національної економіки в цілому та на окремому машинобудівному підприємстві залежить від використання інтенсивних факторів (насамперед, від підвищення продуктивності праці). Без відповідного аналізу й оцінки даного показника неможливо відповідно визначити й ступінь економічного зростання.

Не можна виокремлювати показник підвищення продуктивності праці з ряду інших показників ефективності економіки, як робили багато років, і вважати його найголовнішим та найважливішим. Використання тільки лише фінансових показників й фінансових результатів для оцінки виробничо-господарської діяльності машинобудівного підприємства, і прагнення забезпечити високий прибуток неминуче призведе до втрати позицій прибутковості в майбутньому. Однак сьогодні існує певний розрив між необхідним рівнем дослідження проблем виміру продуктивності праці і реальним станом їх наукового й практичного вирішення. Українське машинобудування, промисловість та держава в цілому вже майже не використовуює показники продуктивності праці.

Аналіз досліджень і публікацій. Різні проблеми управління продуктивністю праці знайшли своє відображення в основоположних роботах науковців минулого: А. Сміта, Р. Оуена, Ч. Беббіджа, О. Конта, Н. Сеніора, Ф. Тейлора, Г. Емерсона, А. Файоля, Ф. Гілберта, Б. Сзема, Ф. Бастиа, К.Маркса. Серед сучасних вчених-економістів суттєвий внесок в розвиток теорії й практики зробили: Д.Скот Синк, Д.Кендрик, Е.Деннісон, С.Фабрикант, Р.Солоу, Д.МакГрегор, Т.Питерс, Р.Уотермен, М.Х. Маскон, П.Друккер, Д.П.Богиця, І.К.Бондар, Р.В.Гаврилов, Б.М.Генкин, О.Е.Германова, А.М.Колот, М.Абрамович, І.І.Прокопенко.

Постановка завдання. Удосконалити основні етапи розрахунку показників продуктивності праці, відповідно до інтеграційного підходу управління продуктивністю праці, які містять розрахунки показників продуктивності на різних рівнях національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Спираючись на результати досліджень вітчизняних та закордонних вчених можна визначити загальноприйняті вимоги до показників і до методів аналізу й оцінки, згідно з функціональним призначенням й галуззю застосування показників продуктивності праці. Ці існуючі підходи щодо вимірювання і оцінки продуктивності праці спрямовані, як правило, на наступні дії:

- порівняння і зіставлень питомих витрат часу на виготовлення різних видів продукції та на надання послуг різних видів;

- виявлення й використання резервів живої праці;

- визначення обґрунтованої потреби в робочих кадрах;

- визначення розмірів оплати праці працівників;

- визначення виробничого потенціалу об'єкта управління;

- аналізу ефективності виробництва на відповідних рівнях управління.

Дане функціональне призначення й дана сфера застосування продуктивності праці визначає наступні вимоги: наявність лише мінімально можливих відхилень від її середньої величини; максимальну об'єктивність, можливість перевірки й повторного огляду; універсальність у застосуванні; можливість зведення й порівнянності; адекватність кінцевим результатам діяльності виробничої одиниці або економічного об'єкта; мінімальний вплив витратних складових у розрахунку показника; усунення впливу інфляції; можливість проведення структурних перетворень і виділення в загальному показнику частки живої праці основних, допоміжних й обслуговуючих робітників [1, 5, 7].

Сучасні умови господарювання автоматично припускають, що при розрахунках обсягів продукції (робіт, послуг) і продуктивності праці повинні прийматися тільки необхідні (реалізовані) обсяги продукції й

послуг. Крім того, в умовах ринку варто враховувати наявність взаємозв'язку з рівнем і динамікою показників прибутку й рентабельності [4].

Для забезпечення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання потрібно використовувати інший підхід до аналізу продуктивності праці, який ґрунтується на двох умовах:

обчислювати й аналізувати продуктивність праці в рамках загальноприйнятої статистичної концепції її виміру;

обчислювати й аналізувати продуктивність праці в рамках нетрадиційної, розширеної концепції, коли випуск продукції вимірюється не тільки обсягом продукції, але й її результатом, отриманим від реалізації продукції споживачеві.

За для забезпечення конкурентоспроможності економіки продуктивність вже характеризується не тільки вмінням виробляти якнайбільше продукції, але й здатністю випередити якнайшвидше своїх конкурентів у виготовленні принципово нової в технічному відношенні, високоякісної продукції. У цих умовах приватним показником продуктивності праці може стати показник, що характеризує "кількість нових товарів, що вироблені за одиницю часу" або "час, який витрачається на вихід товарів на ринок і знаходження споживача" [7].

Показники продуктивності праці, особливо у високотехнологічних галузях, таких як машинобудування, повинні бути взаємопов'язані з конкурентоздатністю підприємства на зовнішньому ринку, серед яких можуть використовуватися наступні [1]:

питома вага високотехнологічної продукції машинобудівного підприємства в загальному обсязі промислового експорту галузі;

питома вага високотехнологічної продукції машинобудівного підприємства в зовнішньоторговельному експорті галузі, зокрема, виникла необхідність введення показників регіональної продуктивності праці.

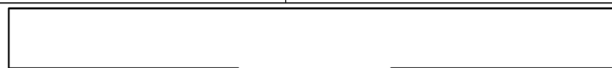
Це актуалізується в наслідок негативного впливу світової економічної кризи, що зумовило необхідність формування принципово

нових підходи до планування, аналізу, виявленню резервів і до управління продуктивністю праці на всіх рівнях управління: на підприємстві, галузях та регіонах, на рівні національної економіки в цілому, а також для проведення міжнаціональних співставлень. Продуктивність праці в сучасних умовах не є самоціллю, а лише засобом реалізації національної стратегії – підвищення конкурентоздатності України. Тому логічно розглядати їх одночасно. Також одночасно необхідно розглядати їх на національному й регіональному рівні, та на рівні окремих машинобудівних підприємств, оскільки треба аналізувати всі, без винятку, фактори зростання продуктивності праці – як зовнішні, так і внутрішні.

В Україні виникають певні труднощі з проведення аналізу показників продуктивності праці, оскільки як такі вони не наводяться у відповідних державних статистичних даних. Однак існують "Тимчасові методичні рекомендації з розрахунку продуктивності праці в цілому по економіці та за видами економічної діяльності", які розроблено з метою розрахунку цього показника на двох рівнях [8]. Вони формують загальні підходи до визначення показників продуктивності праці: на національному рівні, за видами економічної діяльності, а також для міжнародних порівнянь. Недоліком цих методичних рекомендацій є відсутність регіонального аналізу рівня продуктивності праці згідно з розробленими концептуальними підходами щодо управління продуктивністю праці.

На рис. 1 схематично представлено принципові вимоги щодо удосконалення методичних рекомендацій щодо розрахунку показників продуктивності праці, які базуються на інтеграційному підході управління продуктивністю праці. Органи виконавчої влади, наукові інститути та інші установи в межах своєї компетенції можуть використовувати ці методичні рекомендації для оцінки рівня та динаміки продуктивності праці, та, відповідно, вироблення управлінських рішень щодо підвищення рентабельності, технічного та організаційного реформування виробництва, управління людськими ресурсами, оцінки пріоритетності галузей тощо.

Етапи проведення розрахунків згідно розроблених методичних рекомендацій розрахунку продуктивності праці	
I. Розрахунок продуктивності праці на рівні національної економіки	
1. Продуктивність праці на рівні національної економіки в постійних або фактичних цінах	2. Індекс продуктивності праці в відповідному періоді, для якого проводиться розрахунок
II. Розрахунок продуктивності праці на регіональному рівні	
1. Регіональна продуктивність праці	2. Індекс продуктивності праці на рівні окремого регіону, для якого проводиться розрахунок
III. Розрахунок продуктивності праці за видами економічної діяльності	
1. Продуктивність праці за видами економічної діяльності	2. Індекс продуктивності праці відповідного виду економічної діяльності
IV Розрахунок показників продуктивності праці на мікрорівні	
V. Розрахунок показників продуктивності праці для міжнародних порівнянь	
1. Показники ВВП за паритетом купівельної спроможності відносно кількості зайнятих	2. Відносний показник продуктивності праці для міжнародних порівнянь
VI. Розрахунок прогнозних показників продуктивності праці на рівні національної економіки	
1. Прогнозне значення продуктивності праці на рівні національної економіки	2. Прогнозне значення індексу продуктивності праці на рівні національної економіки

Мета проведення розрахунків
- розробка ефективного механізму управління продуктивністю праці на відповідних рівнях управління; - обґрунтоване прийняття управлінських рішень щодо підвищення рентабельності, технічного та організаційного реформування виробництва; - розробка заходів щодо ефективного управління людськими ресурсами, - формування ефективної цінової політики; - обґрунтування оцінки пріоритетності галузей та інш.

Рис. 1. Структурна модель визначення продуктивності праці відповідно до інтегрованої концепції управління продуктивністю праці

Розрахунки продуктивності праці на національному рівні та за видами економічної діяльності здійснюються на підставі офіційних даних статистичного обліку Державного комітету статистики України (ДКСУ)

[2]. Розрахунок продуктивності праці на національному рівні у прогностному періоді здійснюється на підставі прогностних даних.

На рівні національної економіки розраховується продуктивність праці в постійних або фактичних цінах періоду, а також індекс продуктивності праці в відповідному періоді (табл. 1).

Таблиця 1

Перелік показників та джерел інформації для розрахунку продуктивності праці на рівні національної економіки [8]

Найменування показника	Одиниця виміру	Умовне позначення	Джерело інформації
Валовий внутрішній продукт в економіці в цілому в постійних, або фактичних цінах періоду, для якого проводиться розрахунок (t)	млн. грн.	ВВП _t	статистичний збірник "Національні рахунки України" ДКСУ
Кількість зайнятого населення періоду, для якого проводиться розрахунок (t)	тис. осіб	КЗ _t	результати вибіркового обстеження населення з питань економічної активності ДКСУ
Продуктивність праці на рівні національної економіки в постійних або фактичних цінах періоду, для якого проводиться розрахунок (t)	грн./чол.	ПЕ _t	$ПЕ_t = ВВП_t / КЗ_t$
Продуктивність праці в постійних цінах у попередньому періоді (t-1)	грн./чол.	ПЕ _{t-1}	—
Індекс продуктивності праці за період, для якого проводиться розрахунок (t)	коєф.	ІПЕ _t	$ІПЕ_t = ПЕ_t / ПЕ_{t-1}$

Продуктивність праці на рівні національної економіки доцільно розраховувати як відношення валового внутрішнього продукту (ВВП) в економіці в цілому до кількості зайнятих. Відповідно до отриманих абсолютних показників продуктивності праці у постійних цінах, розрахованих для цілей проведення динамічного аналізу, з аналітичною

метою розраховуються відносні показники, що характеризують зміну продуктивності праці в часі.

Розрахунки відносного показника продуктивності праці на макроекономічному рівні визначаються як відношення продуктивності праці в періоді, для якого проводиться розрахунок, до продуктивності праці в попередньому періоді. Розрахунки ВВП в постійних цінах здійснюються згідно з міжнародними стандартами методом ланцюгових індексів.

Аналогічним способом пропонується впровадити розрахунок продуктивності праці на регіональному рівні. Її доцільно розраховувати як відношення ВРП відповідного регіону до кількості зайнятих в регіоні (табл. 2):

$$ПР_t^i = ВРП_t^i / КЗР_t^i, \quad (1)$$

де $ВРП_t^i$ – валовий регіональний продукт в i -му регіоні в постійних цінах для цілей проведення динамічного аналізу продуктивності праці, або ВРП в i -му регіоні у фактичних цінах для цілей проведення статичного аналізу;

$КЗР_t^i$ – кількість зайнятих в i -му регіоні;

t – період, для якого проводиться розрахунок.

Розрахунки продуктивності праці на регіональному рівні також здійснюються на підставі офіційних даних статистичного обліку Державного комітету статистики України [2], а розрахунок продуктивності праці на регіональному рівні у прогностному періоді здійснюється на підставі прогностичних даних.

Відповідно до отриманих абсолютних показників продуктивності праці у постійних цінах, розрахованих для цілей проведення динамічного аналізу, з аналітичною метою розраховуються відносні показники, що характеризують зміну регіональної продуктивності праці в часі.

Таблиця 2

Перелік показників та джерел інформації для розрахунку продуктивності
праці на регіональному рівні

Найменування показника	Одиниця виміру	Умовне позначення	Джерело інформації
Валовий регіональний продукт в і-му регіоні в постійних, або фактичних цінах періоду, для якого проводиться розрахунок (t)	млн. грн.	$ВРП_t^i$	статистичний збірник "Національні рахунки України" ДКСУ
Кількість зайнятого населення в і-му регіоні в періоді, для якого проводиться розрахунок (t)	тис. осіб	$КЗР_t^i$	результати вибіркового обстеження населення з питань економічної активності ДКСУ
Продуктивність праці в і-му регіоні в постійних або фактичних цінах в періоді, для якого проводиться розрахунок (t)	грн./чол.	$ПР_t^i$	$ПР_t^i = ВРП_t^i / КЗР_t^i$
Продуктивність праці в постійних цінах у попередньому періоді (t-1)	грн./чол.	$ПР_{t-1}^i$	$ПР_{t-1}^i = ВРП_{t-1}^i / КЗР_{t-1}^i$
Індекс продуктивності праці за період, для якого проводиться розрахунок (t)	коєф.	$ІПР_t^i$	$ІПР_t^i = ПР_t^i / ПР_{t-1}^i$

Розрахунки відносного показника продуктивності праці на регіональному рівні визначаються як відношення продуктивності праці в і-му регіоні в періоді, для якого проводиться розрахунок (t), до продуктивності праці в попередньому періоді (t-1).

$$ІПР_t^i = ПР_t^i / ПР_{t-1}^i, \quad (2)$$

де $ІПР_t^i$ – індекс продуктивності праці в і-му регіоні в постійних цінах у періоді, для якого проводиться розрахунок (t);

$ПР_t^i$ – продуктивність праці в і-му регіоні в періоді, для якого проводиться розрахунок (t);

$ПР_{t-1}^i$ – продуктивність праці в попередньому періоді (t-1).

Продуктивність праці за видами економічної діяльності пропонуємо розраховувати як відношення валової доданої вартості i -ого виду економічної діяльності в постійних або фактичних цінах періоду, для якого проводиться розрахунок (t), до кількості зайнятих i -ого виду економічної діяльності в періоді, для якого проводиться розрахунок (t) [8]:

$$\Pi^i \text{ВДВ}_t = \text{ВДВ}_t^i / \text{КЗ}_t^i, \quad (3)$$

де $\Pi^i \text{ВДВ}_t$ – продуктивність праці i -ого виду економічної діяльності;
 ВДВ_t^i – валова додана вартість i -ого виду економічної діяльності в постійних або фактичних цінах;

КЗ_t^i – кількість зайнятих i -ого виду економічної діяльності;

t – період, для якого проводиться розрахунок.

На базі абсолютних показників розраховуються відносні показники, що характеризують зміну продуктивності праці в часі. Індекс продуктивності праці визначається як відношення продуктивності праці i -ого виду економічної діяльності в постійних цінах у періоді, для якого проводиться розрахунок (t), до продуктивності праці i -ого виду економічної діяльності в попередньому періоді.

Продуктивність праці на мікрорівні пропонуємо розраховувати відповідно до загальноприйнятій міжнародній практиці та особливостям національної статистичної звітності. Економічна теорія в загальному вигляді визначає продуктивність (productivity) як відношення результату (output) до витрат ресурсів (input) [7].

$$\text{Productivity} = \text{Output} / \text{Input}. \quad (4)$$

Розрізняють однофакторну продуктивність (пов'язують показник випуску з одним показником витрат праці), мультифакторну продуктивність (пов'язують показник випуску з показниками витрат праці і капіталу, які є факторами виробництва) та багатофакторні показники продуктивності (пов'язують показник випуску з рядом витрат). Це

показники продуктивності праці і капіталу та показники багатofакторної продуктивності у формі "капітал – праця – енергія – матеріали – послуги" (KLEMS), яка базується на концепції валового випуску [1, 5, 7].

Наступним етапом методичних рекомендації є розрахунок показників продуктивності праці для міжнародних порівнянь. Для оцінки співвідношень продуктивності праці в Україні та зарубіжних країнах найбільш обґрунтованим можна вважати використання як вхідної характеристики показника ВВП за паритетом купівельної спроможності [3].

У наданій схемі для проведення розрахунку порівняльних даних продуктивності праці в Україні та інших країнах використовуються показники ВВП за паритетом купівельної спроможності відносно кількості зайнятих [8]:

$$\Pi_{ppp}^t = \text{ВВП}_{ppp}^t / \text{КЗ}_t, \quad (5)$$

де ВВП_{ppp}^t – ВВП за паритетом купівельної спроможності;

КЗ_t – кількість зайнятих;

t – період, для якого проводиться розрахунок.

Розрахунок прогнозних показників продуктивності праці на рівні національної економіки передбачає визначення прогнозного значення індексу продуктивності праці на рівні національної економіки в відповідному періоді, а також прогнозного значення продуктивності праці на рівні національної економіки [8]:

$$\text{ПЕ}^{np}_t = \text{ВВП}^{np}_t / \text{КЗ}^{np}_t, \quad (6)$$

де ВВП^{np}_t – прогнозний валовий внутрішній продукт в економіці в цілому в постійних цінах для цілей проведення динамічного аналізу продуктивності праці або прогнозний ВВП в економіці в цілому у фактичних цінах для цілей проведення статичного аналізу;

КЗ^{np}_t – прогнозна кількість зайнятих;

t – період, для якого проводиться розрахунок.

Висновки. За результатами проведеного дослідження існуючих методичних підходів щодо вимірювання продуктивності праці було розроблено основні етапи розрахунку показників продуктивності праці, відповідно до інтеграційного підходу управління продуктивністю праці, які містять розрахунки показників продуктивності як на рівні національної економіки, на регіональному рівні, за окремими видами економічної діяльності і галузями промисловості, на мікрорівні управління, а також для проведення міжнародних порівнянь продуктивності праці на рівні національної економіки.

Результати статті можуть бути використані на вітчизняних підприємствах для покращення процесу управління, як продуктивністю праці, так й підприємством в цілому.

1. Калина А.В. Менеджмент продуктивності: навч. посіб. / А.В. Калина, С.П. Калініна, Н.Д. Лук'янченко. – К. : МАУП, 2004. – 232 с.

2. Основні показники розвитку промисловості [Електронний ресурс] // Державний комітет статистики України. – 2010. Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/control/uk/localfiles/display/operativ/operativ2007/pr/oprp/oprp05_u.html (14.03.2010). – Назва з екрану.

3. Програма міжнародних зіставлень. Національні рахунки. Статистична інформація. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> (24.11.2010). – Назва з екрану.

4. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учеб. пособие / Г.В. Савицкая. – [6-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Новое знание, 2001. – 704 с.

5. Семикіна М.В. Науково-методичні засади управління продуктивністю праці // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління. – Чернігів, ЧДЕУ, 2010. – Вип. 3. – С. 23-31.

6. Сергійчук С.І. Дослідження методів вимірювання продуктивності праці / С.І. Сергійчук // Вісник ДонНУЕТ. – Донецьк. – 2008. – № 4. – С. 99-100.

7. Синк Д.С. Управление производительностью: планирование, измерение и оценка, контроль и повышение: Пер. с англ. / Общ. ред. В.И. Данилова-Данильяна. – М.: Прогресс, 1989. – 528 с.

8. Тимчасові методичні рекомендації розрахунку продуктивності праці в цілому в економіці та за видами економічної діяльності. Наказ Міністерства економіки України від 26.12.2008р. № 916. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.me.gov.ua/control/uk/publish>. (24.11.2010 р.). – Назва з екрану.

7'2011 [10]

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ

*Всеукраїнський
науково-виробничий журнал*

Засновники журналу:
ПВНЗ "Університет економіки і підприємництва"
ІІІ "Інститут економіки, технологій і підприємства"

Головний редактор:
Стельмашук А.М.,
д.е.н., професор

Заступник головного редактора:
Капітанець С.В.,
к.п.н., доцент

Редакційна рада:
Капітанець О.М., к.п.н., доцент
Баланюк І.Ф., д.е.н., проф.
Малік М.Й., д.е.н., проф., академік НААНУ

Редакційна колегія:
Березівський П.С., д.е.н., проф.
Дусановський С.Л., д.е.н., професор
Гольденгорін Б.І., д.т.н., професор
Івашук Н.Л., д.е.н., проф.
Калінчик М.В., д.е.н., проф.
Кузьмін О.Є., д.е.н., професор
Лавейкін М.І., д.е.н., доцент
Пархомець М.К., д.е.н., проф.
Садова У.Я., д.е.н., ст.н.с.
Семів Л.К., д.е.н., професор
Шевчук Л.Т., д.е.н., професор

Наукові редактори:
Джерелейко С.Д., к.е.н., доцент
Капітанець Ю.О., к.е.н., доцент
Кравчук Л.М., к.е.н., доцент
Несторишен І.В., к.е.н., доцент
Прус Л.Р., к.е.н., доцент
Пуцентейло П.Р., к.е.н., доцент
Сава А.П., к.е.н.
Туржанський В.А., к.е.н.

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ

Всукраїнський науково-виробничий журнал

Зміст

I. Економіка та управління національним господарством	
Горожанкіна М.Є., Бриль О.О. ЕЛЕКТРОННІСТЬ ЯК ОЗНАКА СУЧАСНОГО ІНСТИТУТУ ГРОШЕЙ.....	3
Фоміна М.В. СТАЛИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ПРОТИРІЧЧЯ ТА ЧИННИКИ.....	6
Дубас Р.Г. ФОРМУВАННЯ ВЛАСНІСНОГО СТАТУСУ ЛІСОРЕСУРСНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ ПРИ ПЕРЕХОДІ ЇЇ НА НОВІ ФОРМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	12
Карась П.М., Сергійчук С.І., Гришина Л.О. ЕТАПИ РОЗРАХУНКУ ПОКАЗНИКІВ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ ВІДПОВІДНО ДО ІНТЕГРАЦІЙНОГО ПІДХОДУ.....	16
Кашуба Я.М. ПРОБЛЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	21
Сороківська З.К. СУТЬ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В ПЕРЕХІДНИЙ ПЕРІОД.....	26
Дорошенко В.В. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТОМ ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ МІСТА.....	31
Заставнюк Л.І., Зигрій О.В. ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ АГРАРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.....	35
Хошуляк О.О. РИНОК ЮРИДИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	39
Панченко І.А. ФІНАНСУВАННЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ.....	45
Гринів Л.С. ПОШУК РЕНТИ У СФЕРІ ПРАЦІ: ПРОБЛЕМИ ТА МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ.....	50
II. Економіка та управління підприємствами	
Донець Л.І., Давидюк І.В. СТРАТЕГІЧНИЙ ПЛАН ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА: ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ, ВІДМІННІ ОСОБЛИВОСТІ.....	56
Капітанець Ю.О. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА.....	59
Юзва Р.П. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ АВТОМАТИЗОВАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ.....	64
Ткаченко О.В., Дідіченко Н.Г. СКЛАДОВІ КОМПЛЕКСУ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ БІЗНЕСУ.....	67
Молочник Ю.Б., Шпак Н.О. АНАЛІЗУВАННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА АКТИВІЗУВАННЯ РОБОТИ ПРАЦІВНИКІВ КОМУНІКАЦІЙНОЇ СФЕРИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	73
Скорук О.В. МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ КОРПОРАТИВНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	77
Мілька А.І. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ НА ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ РОЗВИТКУ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ.....	81
III. Регіональна економіка, демографія та соціальна політика	
Баланюк І.Ф., Кривий М.В., Крива Ю.Р. ТВАРИНИЦТВО РЕГІОНУ: СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ.....	85
Азарян О.М., Луговська І.А. ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ ПРОМИСЛОВИХ РИНКІВ.....	91
Фролова Л.В., Самусева Л.Ю. СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ В ПІДПРИЄМСТВАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	95
Плотницька С.І. ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ТЕРИТОРІЙ В РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ.....	101
Сидоров Ю.І., Шевчук А.В., Козик В.В. ПОРІВНЯННЯ НЕОКЛАСИЧНИХ І ЕКОНОФІЗИЧНОЇ МОДЕЛЕЙ ЗРОСТАННЯ МІСТ.....	105
Домище-Медяник А.М. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДІТЯЧОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	112
Венгер Є.І. ОЧІКУВАНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСТВА ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	116
Лук'яненко О.І. НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОСТОРУ ІНДИКАТОРІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ.....	120
Короп Б.М. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЗАХІДНИХ ПРИКОРДОННИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ.....	125
IV. Економіка природокористування і екологія	
Яцишин Ю.С. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ВЕЛИКОГО МІСТА ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ІНДИВІДУАЛЬНЕ ТА СУСПІЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я.....	131
V. Інноваційно-інвестиційна діяльність	
Шамрін Р.В. ПОНЯТТЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ДЛЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВІВ ТА КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АПК.....	135
Фаловська І.Д. ВНУТРІШНЬОВИРОБНИЧІ РЕЗЕРВИ, ЯК РЕЗУЛЬТАТ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ У МАШИНОБУДУВАННІ.....	140

Редактор:

Довгань О.М.

Свідоцтво про державну
реєстрацію:
серія KB № 16753-5327P від
10.06.2010 р.

Рекомендовано до друку
Вченою Радою ПВНЗ
"Університет економіки і
підприємництва",
протокол № 4
від 26 грудня 2011 р.

Затверджено
Постановою Президії
ВАК України від 22 грудня
2010 р. № 1-05/8
як наукове фахове видання
України

Підписано до друку
30 грудня 2011 р.

Адреса редакції:

29016, м. Хмельницький,
вул., Львівське шосе, 51/2
тел. (0382) 72-82-50
www.uniepr.km.ua
s.kapitanets@mail.ru

Тираж 300 прим.

Формат 70х108/16.

Папір офсетний.

Ум. друк арк. 28,3

Віддруковано з готових
діапозитивів в СМП «ТАЙП»
вул. Чернівецька, 44 б,
м. Тернопіль, 46000
Тел. 38(0352) 52-75-00;
38(0352) 52-61-61

Усі права захищені. Передрук
дозволяється лише зі згоди
автора та редакції. Редакція не
завжди поділяє думку автора й не
відповідає за зміст та фактичні
помилки, яких він припустився.

© ПВНЗ "Університет
економіки і підприємництва"

© ПП "Інститут економіки,
технологій і підприємництва"

Чорний Р.В. ПРОЦЕСИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	143
Гнатенко М.К. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ.....	147
Рошка М.С. МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	152
Журавльова С.М. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙ В ГОТЕЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ.....	158
Поліщук М.А. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ АПК ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЗОВНІШНЮ ТОРГІВЛЮ В УКРАЇНІ.....	163
Довгань С.В. СИСТЕМНЕ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРАЦІЙНЕ ОНОВЛЕННЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА.....	166
VI. Облік, аналіз і аудит	
Гудзь О.Є. ДІАГНОСТИКА ТА УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	171
Дрозд І.К., Михальська О.П., Сакалош О.М. РОЛЬ БУХГАЛТЕРА БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ В СТВОРЕННІ ЦІННОСТЕЙ СУСПІЛЬСТВА.....	175
Долішня Т.І. БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ІНСТРУМЕНТІВ ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ.....	179
Волкова І.А., Іванюк Б.І. РОЗРАХУНКИ ІНОЗЕМНОЮ ВАЛЮТОЮ ТА ЇХ ОБЛІК В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ.....	184
Проскуріна Н.М., Гринь В.П. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ ЯК ОСНОВИ ВИБОРУ СТРАТЕГІЧНОЇ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТОРСЬКИХ ФІРМ.....	187
Подмешальська Ю.В., Меліхова Т.О. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	192
Ночовна Ю.О. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ.....	196
Захарченко В.Ю., Фірсова Н.В. ПОБУДОВА СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОВІДОМОГО КОНТРОЛЮ В ПІДПРИЄМСТВАХ ТОРГІВЛІ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ.....	202
Бойко В.М., Костецький І.І. ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ - ОСНОВА ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ.....	205
Стендер С.В. РОЛЬ КАЛЬКУЛЯЦІЇ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В УПРАВЛІННІ ВИРОБНИЦТВОМ.....	208
Щербина О.В. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БОРОШНОМЕЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПОБУДОВУ ОБЛІКУ ВИТРАТ.....	211
Музиченко Т.О. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПОЛІПШЕННЯ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	214
Вакун О.В. ОЦІНКА НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ.....	218
VII. Менеджмент, маркетинг, підприємництво	
Бакунов О.О., Сергєєва О.В., Распопова В.А. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РОЗДІБНОЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МЕРЕЖІ.....	224
Козирєва О.В. РОЗРОБКА МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	227
Макаренко М.В. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ РЕГІОНУ.....	232
Новікова Н.Л. АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ РИНКОВИХ ВІДНОСИН.....	238
Шкляєва Г.О. МАРКЕТИНГОВЕ УПРАВЛІННЯ ЗБУТОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	241
Блажесєва В.В. НЕОБХІДНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У РЕКЛАМІ ХМІЛЬНИЦЬКОГО РЕГІОНУ.....	244
Козин Л.В. ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У МАРКЕТИНГОВІЙ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА.....	247
Петренко Ю.М. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ: МІЖФУНКЦІОНАЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНА СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	251
VIII. Фінансово-кредитна система	
Шатохін А.М., Прокопчук О.Т. АГРОСТРАХУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	255
Боровик П.М., Тригубенко О.С., Пересунько О.В. ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ПОДАТКОВИХ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ПОТРЕБ СІЛЬСЬКИХ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ЗАКЛАДІВ.....	259
Пасічник І.В., Самченко М.С. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ УКРСИБАНКУ.....	264
Фаріон Я.М., Фаріон Т.І. ДО ПИТАННЯ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ.....	269
Кулиняк І.Я., Прокопишин-Рашкевич Л.М., Матвій І.С. МОДЕЛІ УЧАСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У ЛІЗИНГОВИХ ОПЕРАЦІЯХ.....	273
Бурковська А.В., Тарасюк В.А., Мула Р. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ КОРОТКОСТРОКОВОГО КРЕДИТУВАННЯ АГРОПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ РИНКУ.....	277
Шатравка О.О. РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ.....	280
Новікова М.А. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДИК ВИЗНАЧЕННЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ.....	284
Хроніка подій. Повідомлення.....	289

Карась П.М.,
к.е.н., доцент,
Сергійчук С.І.,
ст. викладач, кафедра «Ринкових механізмів і структур»,
Гришина Л.О.,
к.е.н., доцент, кафедра «Економіки і бухгалтерського обліку»,
Національний університет кораблебудування, м. Миколаїв

ЕТАПИ РОЗРАХУНКУ ПОКАЗНИКІВ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ ВІДПОВІДНО ДО ІНТЕГРАЦІЙНОГО ПІДХОДУ

Постановка проблеми. Через нестабільність зовнішнього середовища, значну залежність національної економіки від іноземних інвестицій і кредитів, а також обмеженість внутрішніх факторів економічного зростання, підвищення ефективності національної економіки в цілому та на окремому машинобудівному підприємстві залежить від використання інтенсивних факторів (насамперед, від підвищення продуктивності праці). Без відповідного аналізу й оцінки даного показника неможливо відповідно визначити й ступінь економічного зростання.

Не можна виокремлювати показник підвищення продуктивності праці з ряду інших показників ефективності економіки, як робили це раніше. Використання лише фінансових показників й фінансових результатів для оцінки виробничо-господарської діяльності машинобудівного підприємства і прагнення забезпечити високий прибуток неминуче призведуть до втрати позицій прибутковості в майбутньому. Однак сьогодні існує певний розрив між необхідним рівнем дослідження проблем виміру продуктивності праці і реальним станом їх наукового й практичного вирішення. Українське машинобудування, промисловість та держава в цілому вже майже не використовують показники продуктивності праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні проблеми управління продуктивністю праці знайшли своє відображення в основоположних наукових роботах: А. Сміта, Р. Оуена, Ч. Беббіджа, О. Конта, Н. Сеніора, Ф. Тейлора, Г. Емерсона, А. Файоля, Ф. Гілберта, Б. Сзема, Ф. Бастіа, К. Маркса. Серед сучасних вчених-економістів суттєвий внесок в розвиток теорії й практики зробили: Д. Скот Синк, Д. Кендрик, Е. Деннісон, С. Фабрикант, Р. Солоу, Д. МакГреггор, Т. Питерс, Р. Уотермен, М. Х. Мескон, П. Друкер, Д. П. Богиня, І. К. Бондар, Р. В. Гаврилов, Б. М. Генкін, О. Є. Германова, А. М. Колот, М. Абрамович, І. І. Прокопенко. Однак, враховуючи реалії трансформаційної економіки, необхідно розширити існуючі підходи до аналізу продуктивності праці новими, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності як окремих підприємств, так і національної економіки в цілому.

Постановка завдання. Метою статті є удосконалення основних етапів розрахунку показників продуктивності праці відповідно до інтеграційного підходу управління на різних рівнях національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спираючись на результати досліджень вітчизняних та закордонних вчених, можна визначити загальноприйняті вимоги до показників і до методів аналізу й оцінки згідно з функціональним призначенням й галуззю застосування показників продуктивності праці. Ці існуючі підходи щодо вимірювання і оцінки продуктивності праці спрямовані, як правило, на наступні дії:

- порівняння і зіставлення питомих витрат часу на виготовлення різних видів продукції та на надання послуг різних видів;
- виявлення й використання резервів живої праці;
- визначення обґрунтованої потреби в робочих кадрах;
- визначення розмірів оплати праці працівників;
- визначення виробничого потенціалу об'єкта управління;
- аналіз ефективності виробництва на відповідних рівнях управління.

Дане функціональне призначення й дана сфера застосування продуктивності праці визначає наступні вимоги: наявність лише мінімально можливих відхилень від її середньої величини; максимальну об'єктивність, можливість перевірки й повторного огляду; універсальність у застосуванні; можливість зведення й порівнянності; адекватність кінцевим результатам діяльності виробничої одиниці або економічного об'єкта; мінімальний вплив витратних складових у розрахунку показника; усунення впливу інфляції; можливість проведення структурних перетворень і виділення в загальному показнику частки живої праці основних, допоміжних й обслуговуючих робітників [1; 5; 7].

Сучасні умови господарювання автоматично припускають, що при розрахунках обсягів продукції (робіт, послуг) і продуктивності праці повинні прийматися тільки необхідні (реалізовані) обсяги

продукції й послуг. Крім того, в умовах ринку варто враховувати наявність взаємозв'язку з рівнем і динамікою показників прибутку й рентабельності [4].

Для забезпечення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання потрібно використовувати інший підхід до аналізу продуктивності праці, який ґрунтується на двох умовах:

- обчислювати й аналізувати продуктивність праці в рамках загальноприйнятої статистичної концепції її виміру;

- обчислювати й аналізувати продуктивність праці в рамках нетрадиційної, розширеної концепції, коли випуск продукції вимірюється не тільки обсягом продукції, але й її результатом, отриманим від реалізації продукції споживачеві.

Для забезпечення конкурентоспроможності економіки продуктивність вже характеризується не тільки вмінням виробляти якнайбільше продукції, але й здатністю випередити якнайшвидше своїх конкурентів у виготовленні принципово нової в технічному відношенні, високоякісної продукції. У цих умовах одним з показників продуктивності праці може стати показник, що характеризує «кількість нових товарів, що вироблені за одиницю часу» або «час, який витрачається на вихід товарів на ринок і знаходження споживача» [7].

Показники продуктивності праці, особливо у високотехнологічних галузях, таких як машинобудування, повинні бути взаємопов'язані з конкурентоздатністю підприємства на зовнішньому ринку, серед яких можуть використовуватися наступні [1]:

- питома вага високотехнологічної продукції машинобудівного підприємства в загальному обсязі промислового експорту галузі;

- питома вага високотехнологічної продукції машинобудівного підприємства в зовнішньоторговельному експорті галузі, зокрема, виникла необхідність введення показників регіональної продуктивності праці.

Це актуалізується внаслідок негативного впливу світової економічної кризи, що зумовило необхідність формування принципово нових підходів до планування, аналізу, виявленню резервів і до управління продуктивністю праці на всіх рівнях управління: на підприємстві, галузях та регіонах, на рівні національної економіки в цілому, а також для проведення міжнародних співставлень. Продуктивність праці в сучасних умовах не є самоціллю, а лише засобом реалізації національної стратегії – підвищення конкурентоздатності України. Тому логічно розглядати їх одночасно. Також одночасно необхідно розглядати їх на національному й регіональному рівні, та на рівні окремих машинобудівних підприємств, оскільки треба аналізувати всі, без винятку, фактори зростання продуктивності праці – як зовнішні, так і внутрішні.

В Україні виникають певні труднощі з проведення аналізу показників продуктивності праці, оскільки як такі вони не наводяться у відповідних державних статистичних даних. Однак існують «Тимчасові методичні рекомендації з розрахунку продуктивності праці в цілому по економіці та за видами економічної діяльності», які розроблено з метою розрахунку цього показника на двох рівнях [8]. Вони формують загальні підходи до визначення показників продуктивності праці: на національному рівні, за видами економічної діяльності, а також для міжнародних порівнянь. Недоліком цих методичних рекомендацій є відсутність регіонального аналізу рівня продуктивності праці згідно з розробленими концептуальними підходами щодо управління продуктивністю праці.

На рис. 1 схематично представлено принципи вимоги щодо удосконалення методичних рекомендацій щодо розрахунку показників продуктивності праці, які базуються на інтеграційному підході управління продуктивністю праці.

Органи виконавчої влади, наукові інститути та інші установи в межах своєї компетенції можуть використовувати ці методичні рекомендації для оцінки рівня та динаміки продуктивності праці, та, відповідно, вироблення управлінських рішень щодо підвищення рентабельності, технічного та організаційного реформування виробництва, управління людськими ресурсами, оцінки пріоритетності галузей тощо.

Розрахунки продуктивності праці на національному рівні та за видами економічної діяльності здійснюються на підставі офіційних даних статистичного обліку Державного комітету статистики України (ДКСУ). Розрахунок продуктивності праці на національному рівні у прогнозованому періоді здійснюється на підставі прогнозних даних [2].

На рівні національної економіки розраховується продуктивність праці в постійних або фактичних цінах періоду, а також індекс продуктивності праці в відповідному періоді (табл. 1).

Продуктивність праці на рівні національної економіки доцільно розраховувати як відношення валового внутрішнього продукту (ВВП) в економіці в цілому до кількості зайнятих. Відповідно до отриманих абсолютних показників продуктивності праці у постійних цінах, розрахованих для цілей проведення динамічного аналізу, з аналітичною метою розраховуються відносні показники, що характеризують зміну продуктивності праці в часі.

Розрахунки відносного показника продуктивності праці на макроекономічному рівні визначаються як відношення продуктивності праці в періоді, для якого проводиться розрахунок, до

продуктивності праці в попередньому періоді. Розрахунки ВВП в постійних цінах здійснюються згідно з міжнародними стандартами методом ланцюгових індексів.

Аналогічним способом пропонується впровадити розрахунок продуктивності праці на регіональному рівні. Її доцільно розраховувати як відношення ВРП відповідного регіону до кількості зайнятих в регіоні (табл. 2):

$$PR_t^i = \frac{BPP_t^i}{KZR_t^i} \quad (1)$$

де BPP_t^i – валовий регіональний продукт в i -му регіоні в постійних цінах для цілей проведення динамічного аналізу продуктивності праці, або ВРП в i -му регіоні у фактичних цінах для цілей проведення статичного аналізу;

KZR_t^i – кількість зайнятих в i -му регіоні;

t – період, для якого проводиться розрахунок.

Етапи проведення розрахунків згідно розроблених методичних рекомендацій розрахунку продуктивності праці	
I. Розрахунок продуктивності праці на рівні національної економіки	
1. Продуктивність праці на рівні національної економіки в постійних або фактичних цінах	2. Індекс продуктивності праці в відповідному періоді, для якого проводиться розрахунок
II. Розрахунок продуктивності праці на регіональному рівні	
1. Регіональна продуктивність праці	2. Індекс продуктивності праці на рівні окремого регіону, для якого проводиться розрахунок
III. Розрахунок продуктивності праці за видами економічної діяльності	
1. Продуктивність праці за видами економічної діяльності	2. Індекс продуктивності праці відповідного виду економічної діяльності
IV Розрахунок показників продуктивності праці на мікрорівні	
V. Розрахунок показників продуктивності праці для міжнародних порівнянь	
1. Показники ВВП за паритетом купівельної спроможності відносно кількості зайнятих	2. Відносний показник продуктивності праці для міжнародних порівнянь
VI. Розрахунок прогнозних показників продуктивності праці на рівні національної економіки	
1. Прогнозне значення продуктивності праці на рівні національної економіки	2. Прогнозне значення індексу продуктивності праці на рівні національної економіки

Мета проведення розрахунків

- розробка ефективного механізму управління продуктивністю праці на відповідних рівнях управління;
- обґрунтоване прийняття управлінських рішень щодо підвищення рентабельності, технічного та організаційного реформування виробництва;
- розробка заходів щодо ефективного управління людськими ресурсами,
- формування ефективної цінової політики;
- обґрунтування оцінки пріоритетності галузей та інш.

Рис. 1. Структурна модель визначення продуктивності праці відповідно до інтегрованої концепції управління продуктивністю праці

Таблиця 1

Перелік показників та джерел інформації для розрахунку продуктивності праці на рівні національної економіки

Найменування показника	Одиниця виміру	Умове позначення	Джерело інформації
Валовий внутрішній продукт в економіці в цілому в постійних або фактичних цінах періоду, для якого проводиться розрахунок (t)	млн. грн.	ВВП _t	статистичний збірник «Національні рахунки України» ДКСУ
Кількість зайнятого населення періоду, для якого проводиться розрахунок (t)	тис. осіб	КЗ _t	результати вибіркового обстеження населення з питань економічної активності ДКСУ
Продуктивність праці на рівні національної економіки в постійних або фактичних цінах періоду, для якого проводиться розрахунок (t)	грн./чол.	ПЕ _t	$ПЕ_t = ВВП_t / КЗ_t$
Продуктивність праці в постійних цінах у попередньому періоді (t-1)	грн./чол.	ПЕ _{t-1}	—
Індекс продуктивності праці за період, для якого проводиться розрахунок (t)	коеф.	ІПЕ _t	$ІПЕ_t = ПЕ_t / ПЕ_{t-1}$

Таблиця 2

Перелік показників та джерел інформації для розрахунку продуктивності праці на регіональному рівні

Найменування показника	Одиниця виміру	Умове позначення	Джерело інформації
Валовий регіональний продукт в i-му регіоні в постійних або фактичних цінах періоду, для якого проводиться розрахунок (t)	млн. грн.	ВРП _t	статистичний збірник «Національні рахунки України» ДКСУ
Кількість зайнятого населення в i-му регіоні в періоді, для якого проводиться розрахунок (t)	тис. осіб	КЗР _t	результати вибіркового обстеження населення з питань економічної активності ДКСУ
Продуктивність праці в i-му регіоні в постійних або фактичних цінах в періоді, для якого проводиться розрахунок (t)	грн./чол.	ПР _t	$ПР_t = ВРП_t / КЗР_t$
Продуктивність праці в постійних цінах у попередньому періоді (t-1)	грн./чол.	ПР _{t-1}	$ПР_{t-1} = ВРП_{t-1} / КЗР_{t-1}$
Індекс продуктивності праці за період, для якого проводиться розрахунок (t)	коеф.	ІПР _t	$ІПР_t = ПР_t / ПР_{t-1}$

Розрахунки продуктивності праці на регіональному рівні також здійснюються на підставі офіційних даних статистичного обліку Державного комітету статистики України, а розрахунок продуктивності праці на регіональному рівні у прогностичному періоді здійснюється на підставі прогностичних даних [2].

Відповідно до отриманих абсолютних показників продуктивності праці у постійних цінах, розрахованих для цілей проведення динамічного аналізу, з аналітичною метою розраховуються відносні показники, що характеризують зміну регіональної продуктивності праці в часі [6].

Відносний показник продуктивності праці на регіональному рівні визначається як відношення продуктивності праці в i-му регіоні в періоді, для якого проводиться розрахунок (t), до продуктивності праці в попередньому періоді (t-1):

$$ІПР_t = ПР_t / ПР_{t-1}, \quad (2)$$

де $ІПР_t$ – індекс продуктивності праці в i-му регіоні в постійних цінах у періоді, для якого проводиться розрахунок (t);

$ПР_t$ – продуктивність праці в i-му регіоні в періоді, для якого проводиться розрахунок (t);

$ПР_{t-1}$ – продуктивність праці в попередньому періоді (t-1).

Продуктивність праці за видами економічної діяльності пропонуємо розраховувати як відношення валової доданої вартості i-ого виду економічної діяльності в постійних або фактичних цінах періоду, для якого проводиться розрахунок (t), до кількості зайнятих i-ого виду економічної діяльності в періоді, для якого проводиться розрахунок (t) [8]:

$$П^i ВДВ_t = ВДВ_t^i / КЗ_t^i, \quad (3)$$

де $П^i ВДВ_t$ – продуктивність праці i-ого виду економічної діяльності;

ВДВ_i – валова додана вартість i-ого виду економічної діяльності в постійних або фактичних цінах;

КЗ_i – кількість зайнятих i-ого виду економічної діяльності;

На базі абсолютних показників розраховуються відносні показники, що характеризують зміну продуктивності праці в часі. Індекс продуктивності праці визначається як відношення продуктивності праці i-ого виду економічної діяльності в постійних цінах у періоді, для якого проводиться розрахунок (t), до продуктивності праці i-ого виду економічної діяльності в попередньому періоді.

Продуктивність праці на мікрорівні пропонуємо розраховувати відповідно до загальноприйнятої міжнародної практики та особливостей національної статистичної звітності. Економічна теорія в загальному вигляді визначає продуктивність (productivity) як відношення результату (output) до витрат ресурсів (input) [7]:

$$\text{Productivity} = \text{Output} / \text{Input} \quad (4)$$

Розрізняють однофакторну продуктивність (пов'язують показник випуску з одним показником витрат праці), мультифакторну продуктивність (пов'язують показник випуску з показниками витрат праці і капіталу, які є факторами виробництва) та багатофакторні показники продуктивності (пов'язують показник випуску з рядом витрат). Це показники продуктивності праці і капіталу та показники багатофакторної продуктивності у формі «капітал – праця – енергія – матеріали – послуги» (KLEMS), яка базується на концепції валового випуску [1; 5; 7].

Наступним етапом методичних рекомендацій є розрахунок показників продуктивності праці для міжнародних порівнянь. Для оцінки співвідношень продуктивності праці в Україні та зарубіжних країнах найбільш обґрунтованим можна вважати використання як вхідної характеристики показника ВВП за паритетом купівельної спроможності [3].

У наданій схемі для проведення розрахунку порівняльних даних продуктивності праці в Україні та інших країнах використовуються показники ВВП за паритетом купівельної спроможності відносно кількості зайнятих:

$$\Pi_{\text{ppp}}^t = \text{ВВП}_{\text{ppp}}^t / \text{КЗ}_t, \quad (5)$$

де $\text{ВВП}_{\text{ppp}}^t$ – ВВП за паритетом купівельної спроможності;
КЗ_t – кількість зайнятих.

Розрахунок прогнозних показників продуктивності праці на рівні національної економіки передбачає визначення прогнозного значення індексу продуктивності праці на рівні національної економіки в відповідному періоді, а також прогнозного значення цього показника на рівні національної економіки:

$$\Pi \text{E}^{\text{np}}_t = \text{ВВП}^{\text{np}}_t / \text{КЗ}^{\text{np}}_t, \quad (6)$$

де ВВП^{np}_t – прогнозний валовий внутрішній продукт в економіці в цілому в постійних цінах для цілей проведення динамічного аналізу продуктивності праці або прогнозний ВВП в економіці в цілому у фактичних цінах для цілей проведення статичного аналізу;

КЗ^{np}_t – прогнозна кількість зайнятих.

Висновки з проведеного дослідження. За результатами проведеного дослідження існуючих методичних підходів щодо вимірювання продуктивності праці розроблено основні етапи розрахунку показників відповідно до інтеграційного підходу управління нею, які містять розрахунки показників продуктивності на рівні національної економіки, на регіональному рівні, за окремими видами економічної діяльності і галузями промисловості, на мікрорівні управління.

Результати статті можуть бути використані на вітчизняних підприємствах для покращення процесу управління як продуктивністю праці, так і підприємством в цілому.

Бібліографічний список

1. Калина А. В. Менеджмент продуктивності : [навч. посіб.] / А. В. Калина, С. П. Калініна, Н. Д. Лук'яненко. – К. : МАУП, 2004. – 232 с.
2. Основні показники розвитку промисловості // Державний комітет статистики України – 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.gov.ua/control/uk/localfiles/display/operativ/operativ2007/pr/oprp/oprp05_u.html (14.03.2010). – Назва з екрану.
3. Програма міжнародних зіставлень. Національні рахунки. Статистична інформація // Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua> (24.11.2010). – Назва з екрану.
4. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : [учеб. пособие] / Г. В. Савицкая. – [6-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Новое знание, 2001. – 704 с.

5. Семикіна М. В. Науково-методичні засади управління продуктивністю праці / М. В. Семикіна // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління. – Чернігів, ЧДЕУ, 2010. – Вип. 3. – С. 23-31.

6. Сергійчук С. І. Дослідження методів вимірювання продуктивності праці / С. І. Сергійчук // Вісник ДонНУЕТ. – Донецьк, 2008. – № 4. – С. 99-100.

7. Синк Д. С. Управление производительностью: планирование, измерение и оценка, контроль и повышение : Пер. с англ. / Общ. ред. В. И. Данилова-Данильяна. – М. : Прогресс, 1989. – 528 с.

8. Тимчасові методичні рекомендації розрахунку продуктивності праці в цілому в економіці та за видами економічної діяльності // Наказ Міністерства економіки України від 26.12.2008р. № 916. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/control/uk/publish>. (24.11.2010 р.). – Назва з екрану.

Анотація

Викладені загальноприйняті вимоги до показників і методів аналізу й оцінки продуктивності праці. Представлено принципові вимоги щодо удосконалення методичних рекомендацій з розрахунку показників продуктивності праці, які базуються на інтеграційному підході управління продуктивністю праці.

Ключові слова: продуктивність праці, конкурентноздатність підприємства, інтеграційний підхід з управління продуктивністю праці.

Аннотация

Определены общепринятые требования к показателям и методам анализа и оценки производительности труда. Представлены принципиальные требования относительно усовершенствования методических рекомендаций по расчету показателей производительности труда, которые базируются на интеграционном подходе управления производительностью труда.

Ключевые слова: производительность труда, конкурентоспособность предприятия, интеграционный подход к управления производительностью труда.

Anotation

The generally accepted requirements are certain to the indexes and methods of analysis and estimation of the labour productivity. Of principle requirements are presented in relation to the improvement of methodical recommendations from the calculation of indexes of the productivity labours which are based on integration approach of management of labour the productivity.

Key words: the labour productivity, competitiveness of enterprise, integration approach, is from the management of labour the productivity.

УДК 65.016.2:330.46

Кашуба Я.М.,

к.е.н., доцент, професор кафедри теоретичної
та прикладної економіки,

Інститут економіки і менеджменту

Національного університету «Львівська політехніка»

ПРОБЛЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Становлення та розвиток підприємництва є важливим фактором в трансформації економічних процесів України, зокрема, в подоланні наслідків кризи, стимулюванні внутрішнього попиту, економічному зростанні. Підприємництво має потужний потенціал, оскільки охоплює всі сектори економіки та значну кількість населення. Але реалізація цього потенціалу залежить від формулювання мети, методів планування, засобів управління розвитком, стратегії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань управління підприємництвом присвячені численні праці українських вчених, зокрема необхідно відмітити Г. Білоус, З. Варналій, В. Геєця, М. Долишнього, С. Дригу, Я. Жаліло, Е. Лібанову та інших.

Аналіз наукових праць українських вчених показав, що в більшості з них увага приділена проблемам державного регулювання та планування розвитку підприємництва, зокрема:

1) оптимізації нормативно-правових основ державного регулювання та вдосконаленню